

HAYAT BİLGİSİ DERSİNDE ÇALIŞMA YAPRAKLARININ ÖĞRENCİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BAŞARILARI ÜZERİNE ETKİSİ

Yılmaz GECİT

Yrd. Doç. Dr., Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yilmaz.gecit@rize.edu.tr

Ayşegül ŞEYİHOĞLU

Yrd. Doç. Dr., K.TÜ. Fatih Eğitim Fakültesi, aysegulseyyihoglu@gmail.com.

Ayça KARTAL

Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği ABD Yüksek Lisans Öğrencisi ayca.kartal.53@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmada, ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersi “Dün Bugün Yarın” temasında yer alan “Bayrak” ve “Cumhuriyet” kavramlarının öğretiminde çalışma yaprakları kullanılmıştır. Böylelikle çalışma yapraklarının öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkisi ve öğrencilerin çalışma yapraklarına yönelik düşünceleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın evrenini Rize ilindeki ilköğretim 3. sınıf öğrencileri, örneklemini ise Rize ili Ardeşen ilçesi, Köprüköy İlköğretim Okulu 3-A ve 3-B sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada ön test son test deneme gruplu kontrol modeli kullanılmıştır. Ayrıca nicel verileri desteklemek amacı ile öğrencilerle mülakat yapıp elde edilen bulgulara içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, Hayat Bilgisi dersinde kullanılan çalışma kâğıtlarının, öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı belirlenmiştir. Mülakat sonuçlarına göre öğrenciler çalışma kâğıtlarını sevmiş, etkinlik esnasında çoğunlukla yardım alma ihtiyacı duymuştur. Ayrıca, öğrenmede, tekrar etmede, yanlış bilinen bazı bilgilerin düzeltilmesinde katkı sağlar nitelikte bulunan çalışma yapraklarının, dersi sevdirebileceği ve başarıyı arttırabileceği ifade edilmiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda çalışma yaprağı kullanımının farklı seviye ve derslerde yaygınlaştırılması, içeriklerinin görsellerle desteklenerek teknik açıdan zenginleştirilmesi, renkli olarak düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Hayat Bilgisi, Çalışma Yaprağı, İlköğretim

THE EVALUATION OF WORKSHEETS IN TERMS OF STUDENTS AND THE EFFECTS OF THEM ON THEIR ACHIEVEMENTS IN THE LIFE SCIENCE COURSE

ABSTRACT

In this study, worksheets are used in teaching the concepts of “Flag” and “Republic” in “Yesterday, Today and Tomorrow” theme of 3rd grade’s “Life Science” course. In this way, the effect of worksheets on the students' academic success and the students' views in relation to the worksheets are tried to be uncovered. The population of the study consisted of 3rd grade students in Rize, and the sample of the study consisted of the students of 3A and 3B classes in Köprüköy Elementary School in Ardeşen, Rize. An experimental model with pre-test and post-test control group was used in the study. In addition, the students have been interviewed and content analysis of the findings acquired has been conducted in order to support quantitative data. As a result of the research, it has been found out that worksheets used in “Life Science” course increased the academic success of the students. The results of the interview have revealed that students liked worksheets, and they frequently needed assistance during the activities. The research have also revealed that worksheets which have been found to be contributing in learning, reviewing, and correcting some incorrect information may contribute the course to be likeable and increase the success in the class. In accordance to the results of the study, it has been suggested to extend the use of worksheets at and the different levels and courses; enrich the contents technically by supporting them with visuals; rearrange them in color.

Key Words: Life Science, Worksheet, Elementary Education

GİRİŞ

Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda çocukların temel yaşam becerilerinin yanı sıra, olumlu kişisel nitelikler geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bunlara ek olarak çocukların sosyal bilgiler, fen ve teknoloji derslerine temel oluşturacak nitelikte bilgilere de sahip olmaları beklenmektedir. Böylece çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla öğretim programında bu öğeler (öğrencilerin temel yaşam becerileri ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmelerine yardımcı olmak, sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji derslerine temel oluşturacak bilgiler kazanmalarına fırsat yaratmak) belirlenen temalarla bütünleştirilecek şekilde “kazanımlar” oluşturulmuştur. Programda yer alan kazanımların, öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi söz konusudur. Bu nedenle de öğrenme-öğretme etkinlikleri, bu programın en kritik öğelerinden biridir. Kavramların, derslerde doğrudan doğruya tanıtımının yapılması yerine, öğrenme-öğretme etkinlikleri sırasında ve sonrasında öğrenciler tarafından bulunması programın temel amaçlarından (MEB, 2009: 71-72). Öğretmenlerin bu amaç doğrultusunda; öğrencilerinin bireysel özelliklerine uygun koşulları dikkate alarak, öğretimi tasarlaması ve uygulaması gerektiği sıklıkla ifade edilmektedir (Ülgen, 2001).

Coştu, Karataş ve Ayas (2003), literatürde bulunan kavram öğretim yöntemlerini inceleyerek, sonucunda da öğretmenler açısından sürecin ne şekilde işlediği ifade edilmiştir. Çalışmaya göre; kavram öğretimi sürecinde önce kavram ve tanımı verilir, tanımlayıcı ve ayırt edici nitelikleri sorgulanır, kavrama dâhil olan ve olmayan örnekler verilir. Kavramlarla ilgili yapılan çalışmalar, öğretmenlerin çoğunluğunun kavram öğretiminde bu sıralamayı tercih ettiklerini, ancak sürecin işleyişinde eksik ve hataların bulunduğunu göstermektedir (Coştu, 2002; Ünal, 2003; Çalık, 2003). Kavram öğretim sürecinde dikkat edilmesi gereken başka bir durum da öğrencilerin soyut bilgilere hazır bulunuşluk düzeyidir. Shu-ling (2000) özellikle soyut kavramların öğrenilmesinde, görsel-işitsel sunumların etkisini ortaya çıkarmasının yanı sıra; Beishuizen ve diğerleri (2002) de somut örneklerin olması gerektiğini ifade etmişler ve araştırmaları ile desteklemişlerdir (akt. Ulusoy ve Yelken, 2009). Hayat bilgisi dersinde kavramları somutlaştırma çalışmaları, öğrencilerin içinde bulunduğu evre açısından önem arz etmektedir. Soyut kavramları anlamakta güçlük çekilen bu dönemlerde, farklı yöntem, teknik ve materyallerin kullanımı öğretmenlerimiz için program açısından da bir zorunluluk olarak gözükmektedir. Etkili bir kavram öğretimi sağlamak için, öğretmene yardımcı olan rehber materyallerden birisi de çalışma yapraklarıdır (Coştu vd., 2002). Çalışma yaprağı; herhangi bir konunun öğretimi esnasında öğrencilerin yapacağı etkinliklerle ilgili yol gösterici açıklamaları içeren dokümanlara denir (Saka ve Akdeniz, 2001; Yiğit vd., 2001; Kurt, 2002). Çalışma yapraklarına bazen çalışma kâğıdı veya işlem yaprakları adı da verilmektedir. Çalışma yaprakları bütün öğrencileri derse katmayı amaçlayıp, onlara çalışma yapraklarını kullanarak öğretmenin hazırladığı planı izlemede, konuları özetlemede ve tekrar etmede yarar sağlar (Saka ve Akdeniz, 2001). Başka bir ifadeyle, çalışma yaprakları öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekmesi, uygulama sürecindeki adımları tek tek takip edebilme ve değerlendirme imkânını sağlamasından dolayı da faydalı bulunmaktadır (Yiğit vd., 2001).

Her öğrencinin bir öğrenme şekli olduğu düşünülürse, çalışma yaprakları çeşitli şekillerde hazırlanabilme seçenekleri ile farklı öğretim yöntemlerini içine alan bir yelpaze olarak tanımlanabilir. Kısacası, kullanılan öğretim yöntemleri ile kullanılan materyallerin birbirine uygun olması gerekmektedir (Senemoğlu, 2003: 427). Hemen hemen bütün derslerde kullanılabilen resim, şekil ve şemalarla renklendirilebilen ayrıca, mini fıkra ve diyaloglarla öğrenciyi hem eğlendiren hem de motivasyonunu sağlayan çalışma yaprakları, kalıcı ve etkili öğrenmede önemlidir (Coştu ve Ünal, 2005).

Çalışma yaprakları ile ilgili yapılan araştırmaların bir kısmı (Hand ve Treagust, 1991; Yiğit vd., 2001; Harrison ve Treagust, 2001; Saka vd., 2002; Kurt ve Akdeniz, 2002; Kurt, 2002; Coştu vd., 2002; Kurt, 2002; Işıksal ve Aşkar, 2003; Ünal ve Coştu, 2004; Demircioğlu vd., 2004; Atasoy vd., 2007, Er Nas vd., 2007; Birgin ve Kutluca, 2007; Şen, 2008; Demircioğlu ve Kaymakçı, 2010) derse yönelik olumlu tutum geliştirme, bilgisayar ortamında farklı çalışma yaprağı geliştirme fikirleri, öğrencilerin kendi öğrenmelerinde sorumlu olmalarını sağlama, kavram yanlışlarını giderme ve başarıyı artırma açılarından etkili olduğu, öğretmenlerin bu tekniği yeteri kadar bilip uygulayamadıkları sonuçlarını içermektedir.

Bu araştırmanın konusu olan cumhuriyet ve bayrak gibi soyut kavramların öğretilmesi, sınıf öğretmenleri açısından oldukça güç ancak bir o kadar da önemli bir konudur. Öğrencilerin, ilk defa karşılaştığı bu kavramlarla ilgili olarak zihninde düzeltilmesi zor yanlışlar oluşturabilir. Bu sebeple araştırmada cevap aranan sorular olarak karşımıza çıkan problem durumları şu şekildedir:

1. Hayat bilgisi dersinde çalışma yapraklarının kullanımının öğrenci başarısı üzerine etkisi var mıdır?
2. Hayat bilgisi dersinde kullanılan çalışma yaprakları ile ilgili öğrenci görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, “ön-test-son test kontrol gruplu” deneysel bir çalışma modelindedir. Aynı zamanda öğrenci görüşlerine başvurulması, araştırmaya nitel özellik de katmaktadır. Nitel araştırma teknikleri, nicel araştırmalarda vurgulananların tersine ölçümden ziyade açıklamayı olanaklı kılacak ilişkileri ortaya çıkarmayı, olay ve olguların içinde gerçekleştiği durumu dikkate almayı önemser (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 32).

Evren ve Örneklem

Çalışma evrenini Rize’de öğrenim görmekte olan ilköğretim 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Rize ili Ardeşen ilçesi, Köprüköy İlköğretim Okulu 3-A ve 3-B sınıfı öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada 3-A sınıfı deney grubu olup 18 öğrenciden oluşmaktadır. 13 kişilik 3-B sınıfı ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

17

Geçit, Şeyihoğlu ve Kartal (2011). Hayat Bilgisi Dersinde Çalışma Yapraklarının Öğrenci Açısından Değerlendirilmesi Ve Başarıları Üzerine Etkisi, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:2 s: (15-24)

Araştırmada öğrencilerin *bayrak*, *cumhuriyet* ve Atatürk konuları ile ilgili akademik başarılarını ölçmek amacı ile başarı testi geliştirilmiştir. Test maddeleri; deneme sınavları, seviye tespit sınav soruları, çalışma kitabı, çeşitli yaprak testler ve kaynak kitaplardan derlenmiştir. Pilot çalışmada teste son şekli verilmiştir. Testin son hali 20 sorudan oluşmaktadır. Son hali verilen testin kapsam geçerliliği çalışmada yer alan araştırmacılar ve alan uzmanı başka bir öğretim üyesi tarafından irdelenmiştir. Testin KR-21 güvenilirlik katsayısı 0.71 belirlenmiştir. Söz konusu test uygulama öncesi ve sonrasında öntest ve sontest olarak uygulanmıştır.

Konularla ilgili olarak, çalışma yaprakları hazırlanırken öncelikle öğrencilerin bu ön testte eksik kaldıkları noktalar dikkate alınmıştır. Bu noktaların düzenlenmesi için resimler, kavram karikatürleri, bulmacalar, kavram haritaları, zihin haritaları ve çeşitli boşluk doldurmalarından oluşan dört adet çalışma yaprağı hazırlanmıştır. Verilerin toplanmasında kullanılan çalışma yapraklarında, programda verilen sıra takip edilmiştir. Öncelikle Atatürk ile ilgili çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Daha sonraki derslerde bayrak ve milletler konusunda çalışma yaprakları hazırlanmıştır.

İlköğretim Hayat Bilgisi müfredatında bulunan ilgili kazanımlar şu şekildedir: C.3.8. “Atatürk’ün ulusal bir lider olarak Türk milletine yaptığı hizmetleri açıklar”, C.3.9. “Diğer ülkelerin bayraklarını inceleyerek bayrağımızla olan benzerliklerini ve farklılıklarını belirtir”, C.3.10. Bayram kutlamalarına katılarak, millî bayram günlerimizle geçmişte yaşanan tarihî olaylar arasında bağ kurar”. Çalışma yaprakları, 14 ders saati boyunca uygulanmıştır. Çalışma yapraklarının uygulanmasında, deney grubu öğretmeni ile bizzat konuşulmuş, etkinlik sırasında neler yapılacağı anlatılmıştır. Konular kazandırılmasından sonra, her konu bitiminde çalışma yaprakları öğrencilere dağıtılmıştır. Kâğıtlarda yer alan etkinlikleri tamamlayabilmeleri için yeterli süre verilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerinin bulunduğu sınıfta ise 14 ders saati boyunca geleneksel yöntemlerle konular işlenmeye devam etmiştir. Konuların işlenmesinden bir hafta sonra deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerine son test uygulanmıştır.

Nitel verilerin toplandığı görüşmeler yapılırken kayıt cihazı kullanılarak, verilerin kaydedilmesinde yaşanabilecek aksaklıklar en aza indirilmeye çalışılmıştır. Deney grubunda bulunan 18 öğrencinin 16’sı ile birebir görüşme yapılmıştır. Kayıt süresi toplamda yaklaşık 1.5 saate tekabül etmektedir. Öğretmenlerin uygulama hakkındaki görüşlerinin sağlıklı olarak alınabilmesi açısından her türlü kolaylık sağlanmaya çalışılmış, yeterli süre verilmiş, görüntü kaydı alınmamıştır. Ses kayıtlarının dinlenerek dökümleri yazılırken, birkaç kere dinlenerek yazılanların doğruluğuna dikkat edilmiştir.

Verilerin Analizi

Nicel veriler için başlangıçta, verilerin çözümlenmesi için T-testi düşünülmüş, ancak sınıfta bulunan öğrenci sayısı T-testi için yeterli olmadığından, alternatif olarak parametrik olmayan (non-parametrik) istatistik teknikleri kullanılmıştır. Böylelikle, verilerin analizinde Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Mann-Whitney U Testi, iki ilişkisiz örneklemeden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test eder (Büyüköztürk, 2002).

Nitel veriler için ise içerik analizi uygulanmıştır. Nitel araştırma teknikleri, nicel araştırmalarda vurgulananların tersine ölçümden ziyade açıklamayı olanaklı kılacak ilişkileri ortaya çıkarmayı, olay ve olguların içinde gerçekleştiği durumu dikkate almayı önemser (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 32). Çalışmada; veriler kodlanıp, temalar bulunmuş, kod ve temalar organize edilerek, bulgular tanımlanıp yorumlanmıştır. Yapılan işlemlerin amacı, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirip, organize ederek yorumlamaktır. Araştırmanın güvenilirliği için, açık uçlu sorulara verilen cevaplar her araştırmacı tarafından bağımsız şekilde kodlanarak sonuçlar karşılaştırılmış, birbiri ile uyumlu kodlamaların yapıldığı görülmüştür. Bu şekilde, kodlamaların ön yargı ve yanlış anlamadan uzak, ortak bir bakış açısına göre, fikir birliği ile yapılması gözetilmiştir.

BULGULAR/TARTIŞMA

Bu bölümde öncelikle “Hayat bilgisi dersinde kullanılan çalışma yapraklarının öğrenci başarısı üzerine etkisi var mıdır?” sorusuna cevap olacak bulgulara ait tablolar daha sonra da “Hayat bilgisi dersinde kullanılan çalışma yaprakları ile ilgili öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap oluşturabilecek tablolara yer verilmiştir. Başarı testinden elde edilen bulgulara göre deney grubu ve kontrol grubunun ön test ve son test sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Başarı Puanlarının Gruba Göre U-Testi Sonucu

Ölçümler	Gruplar	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Öntest	Deney	18	16.19	291.50	113.500	.886
	Kontrol	13	15.73	204.50		
Sontest	Deney	18	19.33	348.00	57.000	.015
	Kontrol	13	11.38	148.00		

Hayat Bilgisi dersinde çalışma yapraklarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubunun başarı testinden aldığı puanların Mann Whitney U-testi sonuçları tablo 1’de verilmiştir. Deneysel çalışmadan önce deney grubu ile kontrol grubu başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=113.500$, $p>.05$). Ancak, 14 ders saati boyunca devam eden bir deneysel çalışma sonunda deney grubu ile kontrol grubu arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($U=57.000$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, deney grubunun başarılarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu, çalışma yapraklarının, öğrenci başarısını arttırmada etkili olduğunu gösterir.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Hayat bilgisi dersinde kullanılan çalışma yaprakları ile ilgili öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap oluşturan nitel veriler tablo halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 2 Öğrencilerin Çalışma Yapraklarına İlişkin Düşünceleri

Sorular	Kodlar/Öğrenciler		%	Örnek cümleler	
Çalışma kâğıtlarını sevdiğiniz mi?	Evet	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16	100	“Evet, çok sevdim hem de çok eğlendim.” Ö7 “Evet çok hoşuma gitti, bir sürü şey öğrendim.”	
	Hayır	-	0	-	
Çalışma yapraklarında en çok hoşunuza giden şey ne?	Renkli	1-6-10-13-14-16	37.5	“Biz zaten hep renkli şeyleri seviyoruz”	
	Resimli	2-3-5-7-15	31.2	“Sanki çizgi film izler gibi”	
	Çeşitli etkinlikler bir arada	8-9-16	18.7	“Bulmacalar, karikatürler, karşılaştırmalar olsun, çok eğlenceli”	
	Eğlenceli	4-11-12	18.7	“Arkadaşım ile çok eğlendik, teneffüste de uğraştık”	
Çalışma kâğıtlarını yaparken yardım aldınız mı?	Evet	Öğretmen	3,5,6,7,11,12,13,16	50	“Birkaç tane yapamadığım oldu, öğretmenime sordum. Boşluk doldurmada zorlanmıştım” “Bayrakların hangi ülkeye ait olduğunu bilmiyordum onları öğretmenime sordum”
		Arkadaş	4,8,10,15	25	“Padişahlığın babadan oğula geçişi ile ilgili bilgim yoktu, bu yüzden zorlandım, arkadaşım ile yaptık”
	Hayır	1,2,9,14	25	“Harita kısmında zorlandım ama yardım almaya gerek duymadım” “Zorlandım ama yardım almadım”	
Çalışma kâğıtlarının size katkısı ne oldu?	Tekrar ettim	2,3,4,5,7,12,14,15	50	“Bildiklerimi tekrar ettim”	
	Öğrendim	8,10,11,16	25	“Bayrakların hangi ülkelere ait olduğunu bilmiyordum, öğrendim” “Atatürk’ün Samsun’a çıkışı ile ilgili bilmediklerimi öğrendim”	
	Her ikisi de	1,6,9,13	25	“Atatürk’ün bir kimliği olduğunu bilmiyordum, görmemiştik, diğerlerini zaten biliyordum”	
Çalışma kâğıtlarını kullanırken düzelttiğiniz yanlışlarınız var mı?	Evet	Samsun’a çıkış	3,8,14	18.7	“Atatürk’ün Samsun’a nasıl çıktığı konusunda yanlış şeyler biliyordum. Vapurla gitmiş Samsun’a”
		Atatürk’ün kimlik bilgileri	4,15	12.5	“Atatürk’ün bir kimliği olduğu hiç aklıma gelmemişti”
		Türk alfabesi	5	1.6	“Türk alfabesinin, Cumhuriyet’ten sonra kabul edildiğini öğrendim. Ben hep bu alfabeği kullandığımızı biliyordum”
	Hayır	1,2,6,7,9,10,11,12,13,16	62.5	“Hayır, olmadı”	
Çalışma kâğıtlarının başarınızı arttıracığına inanıyor musunuz?	Arttırır	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16	100	“Tekrar etmemde yardımcı olacağı için başarılı olmamı sağlar” “Evet artar çünkü bilgilerimi arttırır”	
	Arttırmaz	-	0	-	
Çalışma kâğıtlarının derse olan sevginizi arttıracığını düşünüyor musunuz?	Evet	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16	100	“Kesinlikle daha eğlenceli” “Dersin nasıl geçtiğini anlamadım bile”	
	Hayır	-	0	-	

Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğrencilerin hepsi çalışma yapraklarını sevmiştir. Bunun gerekçesi olarak öğrencilerin %37,5’i renkli olmasını, %31,2’si resim içermesini, %18,7’si ise çeşitli etkinlikleri bir arada buldurmasını, %18,7 si ise eğlenceli olmasını göstermektedir. %75’i çalışma yaprakları üzerinde çalışırken öğretmen ve arkadaşlarından yardım alma ihtiyacı duymuştur. Öğrencilerin %50’si çalışma yapraklarının bilinen konuları tekrar etmeye, %25’i öğrenmeye, %25’i ise hem öğrenme hem de tekrar konusunda katkı sağladığı fikrindedir. Öğrencilerin %62,5’i çalışma yapraklarının yanlışlarını düzeltmede etkisi olmadığını belirtirken,

%37,5'i "Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, kimlik bilgileri ve Türk Alfabeti konusunda yanlışları olduğunu ve çalışma yaprakları sayesinde bunların düzeldiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi çalışma yapraklarının derse olan sevgilerini, başarılarını arttıracaklarını düşünmektedir.

Deney grubunda, öğrencilerin çalışma kâğıtlarında bulunan etkinliklerle uğraşırken öğretmen ve arkadaşlarından yardım alma ihtiyaçları, daha çok soru sormalarına sebep olmuştur. Bu durum öğrencilerin derse katılımını arttırmıştır. Uluyol ve Karadeniz (2009)'e ait çalışmada, öğrencilerin geliştirdikleri çalışma yapraklarının sınıfta uygulanması aşamasında, öğrencilerin birbirlerine destek olmalarının sınıf içindeki etkileşimin geliştirilmesi adına yararlı olduğu düşünülmektedir. Özellikle "Bayrak, Cumhuriyet, Atatürk'ün Yaptığı Yenilikler" gibi konuların öğretiminde, öğrencilerin ilk defa öğreneceği kavramlar bulunmaktadır. Dolayısıyla soru sormak öğrenmenin etkililiğini ve derse yönelik motivasyonu da arttıracaktır. Bu durum, daha önce Şengül ve Akdeniz (2002) 'in yaptığı çalışmadan farklı bir sonucu ortaya koymuştur. Program değişikliğinden önce yapılan çalışmada, öğrencilerin çalışma yapraklarının kullanılması ile etkinliklerde daha az soru sorduğu sonucu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada sonuçların bu şekilde çıkmasını, program değiştikten sonra yapısalcı anlayışta oluşturulan öğrenme ortamlarda öğrenim gören öğrencilerin görüşlerini, arkadaşlarıyla rahatça paylaşabilmesi ile açıklayabilir.

Öğrencilerin çalışma yapraklarını görsel unsurlar içermesi sebebi ile sevdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum; önceki bilgilerin harekete geçirilmesi, diğer bilgilerle bağlantı kurulması, bilgilerin daha kolay öğrenilebilmesi ve daha kalıcı hale gelmesi ile konulara hâkimiyetin artması gibi sebeplerle açıklanabilir. Görselle desteklenmiş sorularda, öğrencilerin resimlerle soruları ilişkilendirerek, ön bilgilerini daha kolay harekete geçirdikleri söylenebilir. Çalışma yapraklarının öğrenciler tarafından beğenildiği, sevildiği ve derse yönelik düşünceleri olumlu etkilediğine dair araştırma sonuçlarına paralel sonuçlar içeren (Bulut, Ekici, İnan, 1999; Kurt, Akdeniz, 2002; Işıksal, Aşkar, 2003; Atasoy vd, 2007; Er Nas vd, 2007; Birgin, Kutluca 2007) literatürde başka çalışmalar da mevcuttur. Çalışma yapraklarının öğrenci başarısını arttırdığına dair sonuçlar içeren çalışmalar da mevcuttur (Demircioğlu vd. 2004; Saka, Akdeniz, Enginar, 2002; Birgin, Kutluca 2007; Şen, 2008; Tan, 2008).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda, Hayat Bilgisi dersinde kullanılan çalışma yapraklarının, öğrencilerin başarıları ve derse yönelik düşünceleri üzerinde oldukça etkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları öğrencilerin hepsinin çalışma yapraklarını sevdiğini ön görmektedir. Bunun gerekçesi olarak; renkli olması, resim içermesi, çeşitli etkinlikleri bir arada bulundurmasını ve eğlenceli olması öne sürülmüştür. Ayrıca öğrenciler çalışma yaprakları üzerinde çalışırken, öğretmen ve arkadaşlarından yardım alma ihtiyacı duymuşlardır. Çalışma yaprakları bilinen konuları tekrar etmeye, öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Bunların yanında yanlışları düzeltmede etkili olduğu da ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi çalışma yapraklarının derse olan sevgilerini, başarılarını arttıracaklarını düşünmektedir.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

Özellikle Hayat Bilgisi gibi birçok derse temel oluşturan ve bilimsel bilgi ile ilk kez karşılaşılan mihver bir derste, kavram yanılgılarının önüne geçebilmek, tekrar etmek, değerlendirme yapmak gibi amaçlar açısından çalışma yapraklarının kullanılmasının etkili olacağı söylenebilir. Çalışma yaprakları, öğretmene özellikle soyut kavramların öğretiminde yardımcı olduğu gibi, dersi sevdirmeye hususunda da etkili bir araçtır. Bu amaçla, çalışma yapraklarının hazırlanmasında daha çok renk ve resimlerin kullanımına yer verilmesinin, öğrenmede etkililiği arttıracacağı söylenebilir. Renklerin kullanılmadığı durumlarda, görsellerin bir nüshasının öğretmen tarafından sınıfta elektronik ortamla öğrencilere sunulması önerilebilir.

Öğrencilerin çalışma yapraklarında bulunan etkinlikleri yaparken oldukça keyif aldığı, daha çok soru sorduğu ve derste daha çok aktif oldukları görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında, çalışma yapraklarının grupça yapılabilecek bir etkinlikle sunulmasının, akran etkileşimine de katkı sağlayacağı görüşü savunulabilir.

Öğrencilere dağıtılan çalışma yapraklarının fotokopi ile çoğaltılmasından ötürü, bayrakların renklerinin belirgin olmaması, öğrencilerin bu etkinlikte zorlanmalarına sebep olmuştur. Bu sebeple öğrenciler benzerlik ve farklılıkları ifade ederken yalnızca şekillerden faydalanmışlardır. Bu eksikliği giderebilmek için, çalışma yapraklarında kullanılacak temin edilebilir veya materyal olarak elde hazırlanabilir olanların önceden öğretmen tarafından hazırlanıp, sınıfa getirilerek etkinliğin bu şekilde uygulanması sağlanabilir.

Öğretmenlerimize, hizmet öncesi ve içinde çalışma yaprakları ile ilgili bilgiler verilmeli ve örnekler gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- Atasoy, Ş., Akdeniz, A. R. ve Başkan, Z. (2007). Çalışma Yapraklarının Öğrenme Sürecine Katkıları Yönünden Değerlendirilmesi, *EDU7*, 2 (2).
- Birgin, O., Kutluca, T. (2007). 7. Sınıf Matematik Dersinde Excel Ve Coypu Programları Yardımıyla Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi, *Edu 7*, 2(2).
- Büyüköztürk, Ş., (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, PegemA Yayıncılık, II. Baskı, Ankara.
- Bulut, S., Ekici, C. ve İnan İşeri, A. (1999). Bazı Olasılık Kavramlarının Öğretimi için Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi, *Hacettepe Üniv. Eğitim Fak. Dergisi*, 15.
- Coştu, B. (2002). *Ortaöğretim Farklı Seviyelerindeki Öğrencilerin Buharlaştırma, Yoğunlaştırma ve Kaynama Kavramlarını Anlama Düzeylerine İlişkin Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Coştu, B., ve Ünal, S. (2005). Le-Chatelier Prensibinin Çalışma Yaprakları ile Öğretimi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Coştu, B., Çepni, S. & Yeşilyurt, M. (2002). *Kavram Yanılgılarının Giderilmesinde Bilgisayar Destekli Rehber Materyallerin Kullanılması*. 5. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, ODTÜ, Ankara.
- Coştu, B., Karataş, F.Ö., & Ayas, A. (2003). Kavram öğretiminde çalışma yapraklarının kullanılması, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(4).

- Çalık, M. (2003). *Farklı Öğrenim Seviyesindeki Öğrencilerin Çözümlerle İlgili Kavramları Anlama Seviyelerinin Karşılaştırılması*, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Demircioğlu, H., Demircioğlu, G. ve Ayas, A.P. (2004). Kavram Yanılgılarının Çalışma Yapraklarıyla Giderilmesine Yönelik Bir Çalışma, *Milli Eğitim*, 163, 121-131.
- Demircioğlu, İ. H., Kaymakçı, S. (2010). Tarih Öğretmenlerinin Çalışma Yaprakları Hakkındaki Görüşleri: Trabzon Örneği, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 27.
- Er Nas S., Çepni, S., Yıldırım, N. ve Şenel, T. (2007). Çalışma Yapraklarının Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi: Asit-Baz Örneği, *Yeditepe Üniv. Edu* 7, 2(2).
- Hand, B., Treagust, D.F. (1991). Student Achievement and Science Curriculum Development Using a Constructive Framework, *School Science and Mathematics*, 91(4).
- Harrison, A.G., Treagust, D.F. (2001). *Conceptual Change Using Multiple Interpretive Perspectives: Two Case Studies in Secondary School Chemistry*, *Instructional Science*, 29, 45-85. <http://www.fbe.ktu.edu.tr/tezler>, (29.05.2010 tarihinde erişilmiştir).
- Işıksal, M., Aşkar, P. (2003). Elektronik Tablolama ve Dinamik Geometri Yazılımını Kullanarak Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi, *İlköğretim-Online E-dergi*, 2(2), 10-18.
- Kurt, Ş. (2002). *Fizik Öğretiminde Bütünleştirici Öğrenme Kuramına Uygun Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon
- Kurt, Ş. ve Akdeniz, A.R. (2002). *Fizik Öğretiminde Enerji Konusunda Geliştirilen Çalışma Yapraklarının Uygulanması*, V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, ODTÜ, Ankara.
- MEB, (2009). *İlköğretim 1,2 ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara, 11-72.
- Saka, A., Akdeniz, A. R. (2001). *Biyoloji Öğretmenlerine Çalışma Yaprakları Geliştirme Ve Kullanma Becerileri Kazandırmak İçin Bir Yaklaşım*. Yeni Bin Yılın Başında Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Saka, A., Akdeniz, A. R., Enginar, İ. (2002). *Biyoloji Öğretiminde Duyularımız Konusunda Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi ve Uygulanması*, V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, 8.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şen, A. (2008). *Aktif Öğrenme Problem Çalışma Yapraklarının Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme Süreci Üzerine Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tan, E. (2008). *İlköğretim 7. Sınıf Dil Bilgisi Öğretiminde Zarflar Konusuyla İlgili Yapılandırıcı Yaklaşımın Göre Hazırlanmış Çalışma Yapraklarının Öğrenci Başarısına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uluyol Ç., Karadeniz, Ş. (2009). Bir Harmanlanmış Öğrenme Ortamı Örneği: Öğrenci Başarısı ve Görüşleri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. VI (I)*.
- Ulusoy, K., Yelken, Yanpar, T. (2009) . İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük ile ilgili kavramları algılamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 215.

- Ülgen, G. (2001). *Kavram Geliştirme. Kuram ve Uygulamalar*, Ankara: PegemA Yayıncılık, 3. Baskı,
- Ünal, S. (2003) *Lise 1 ve Lise 3 Öğrencilerinin Kimyasal Bağlar Konusundaki Kavramları Anlama Seviyelerinin Karşılaştırılması*, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Ünal, S., Coştu, B. (2004). Le-Chatelier Prensibinin Çalışma Yaprakları İle Öğretimi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1,1.
- Yıldırım, A., H. Şimşek.(1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, N., Akdeniz, A.R. ve Kurt, Ş. (2001). *Fizik Öğretiminde Çalışma Yapraklarının Geliştirilmesi*. Yeni Binyılın Başında Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.